

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540212 Vitgölen-Tjäremossen*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget "Skyddad natur". Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Therese Ericsson

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540212 Vitgölen-Tjäremossen

Kommun: Tidaholm

Områdets totala areal: 143,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-11-20

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-20

Markägarförhållanden:

Privat (Hökensås häradsallmänning).

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3160 - Myrsjöar

7110 - Högmossar

7140 - Öppna mossar och kärr

9010 - Taiga

91D0 - Skogsbevuxen myr

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Att bevara ett komplext system av öppna mossar och fattigkärr samt skogsklädda myrar och en myrsjö.

Motivering: Området innehåller ett flertal myrar som är representativa för regionen. Myrarna har en karaktäristisk flora och sett till sin helhet är de förhållandevis orörda. Myrarna finns med i den nationella Myrskyddsplanen, där Sveriges mest skyddsvärda myrar är beskrivna och som syftar

till att bevara dessa. Vidare är är myrarna klassade till de två högsta naturvärdesklasserna i länets våtmarksinventering samt ligger inom riksintresse för naturvård.

Prioriterade åtgärder: Säkerställa att skogbevuxna myrar och skogsbestånd med naturskogskaraktär (taiga samt utvecklingsmark till taiga) tillåts att utvecklas fritt utan mänsklig påverkan. Vid avverkning nära myrmarken ska en skyddszon lämnas längs våtmarkerna. Verksamheter som kan påverka naturtypernas hydrologi och hydrokemi negativt bör undvikas eller utföras med väl planerad hänsyn för att minimera risk för negativ påverkan. Eventuella diken med negativ effekt bör åtgärdas alternativt tillåtas växa igen om det bedöms vara mest lämpligt.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Vitgölen-Tjäremossen är beläget i de södra delarna av Hökensås naturvårdsområde i Tidaholms kommun. Området består av tallbevuxna mossar, öppna svagt välvda mossar och fattigkärr. Myrvegetationen är av fattig typ med inslag av flera nordliga arter. En dystrof göl (Vitgölen) med gungflystränder ingår i Vitgölens myrkomplex. Vitgölen är en typisk myrsjö. Flera mindre, till stor del opåverkade vattendrag rinner genom området.

Skogen som omger myrarna består till stor del av brukad tallhed, men några mindre skogsbestånd av naturskogskaraktär (klassade som naturtypen taiga) ingår även i området. Gränsen mellan skogbevuxen myr samt torrare och blötare partier med skog klassad som taiga är i flera delar av området svår att urskilja. Inom området finns några delar som har klassats som utvecklingsmark. Dessa delar består av myr- och skogsmark som har kvaliteér som på sikt bedöms kunna uppfylla kriterierna för i första hand naturtyperna skogbevuxen myr och taiga. Utvecklingsmarken har en viktig funktion för att stärka redan befintliga naturtyper och dess arter. Ytterligare mark bedöms på sikt kunna utvecklas till naturtyp om skogsbruk undviks. I sydöstra delen av området, i den brukade skogsmarken mellan våtmarkerna, skulle det vara särskilt värdefullt ur naturvårdssynpunkt om skogsbruk undvik. Genom det skulle områdets naturtyper bättre knytas samman, risken för skador från skogsbruket minimeras och arters spridning mellan naturtyperna skulle underlättas.

Myrkomplexet runt sjön Vitgölen är klassat som våtmark med särskilt högt naturvärde (klass 1) i våtmarksinventeringen. Tjäremossen med tallsumpskogar och kärr längs den opåverkade Svedån är klassat som våtmark med högt naturvärde (klass 2). Båda myrområdena ingår i den nationella Myrskyddsplanen, där Sveriges mest skyddsvärda myrar är beskrivna. Vidare ingår hela Natura 2000-området i riksintresseområde för naturvård och friluftsliv. Området är beläget på en dricksvattenförekomst.

Upplysning: Natura 2000-områdets gräns är avsedd att i första hand skydda myrmarken i området. Det har visat sig att gränsen för området i vissa delar är något skev så att mindre delar av myren hamnar utanför och partier med skog (oftast produktionsskog) hamnar innanför områdesgränsen. Länsstyrelsen har för avsikt att justera gränsen då möjlighet till uppdatering av Natura 2000-området ges. Under tiden är det dock viktigt att ha i åtanke att hela myrmarken ska ligga inom Natura 2000-området och därför inte får skadas.

Vad kan påverka negativt

De mest aktuella hoten utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- Befintliga, tidigare genomförda ingrepp i form av dikning och andra markavvattnande åtgärder som påverkar naturtypernas hydrologi och hydrokemi, vilket kan ge konsekvenser på vegetationen (framförallt igenväxning) och torvbildning samt torvnedbrytning. Äldre dikningar finns i området. Huruvida dessa bör åtgärdas eller om de kan lämnas för att växa igen bör dock utredas.

- Skogsbruk på eller i närområdet; avverkning av skogbevuxen myr och skogar av naturskogskaraktär (taiga eller utvecklingsmark till taiga) förstör naturtypernas naturliga strukturer, avverkning av fastmarksholmar och buffertzoner förändrar hydrologi, lokalklimat och struktur i övergångszonen mellan myren och fast mark. Avverkning och körskador i närliggande fastmarksskog (oavsett naturtypsklassning) kan också orsaka läckage av näringsämnen ut på myren.
- Körning med skogsmaskiner eller dylikt kan direkt och indirekt (avvattande effekt) skada myren. Även terrängkörning i form av exempelvis fyrhjuling kan skada myrens vegetation samt ha en negativ påverkan på hydrologin.
- Underhåll av befintliga vägar kan medföra negativ påverkan i form av störd hydrologi och hydrokemi.
- Ökad våtdeposition av kväve gör att naturtypens vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar.
- Sur nederbörd kan påverka känsliga arter negativt, speciellt bland mossor, lavar och svampar.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar som kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering. Med genetisk kontaminering menas att arvsmassan mellan inhemska och inplanterade arter blandas då vissa arter och stammar kan föröka sig med varandra.

Generellt hotas naturtyperna även av nedanstående verksamheter. Hoten från dessa bedöms dock vara låga då de till största del regleras av föreskrifter i Hökensås naturvårdsområde.

- Torvbrytning; vilket skadar både myrens naturliga strukturer och dess hydrologiska och hydrokemiska egenskaper och därmed livsmiljön för myrarnas karaktäristiska vegetation.
- Exploatering i form av nya kommunikationsleder, anläggningar t.ex. vindkraftverk kan direkt eller indirekt förstöra eller orsaka skada på naturtyperna.
- Dikning eller andra markavvattande åtgärder, liksom markavvattningsföretag och reglering av sjöar och vattendrag. Effekterna kan leda till uttorkning och/eller onaturliga översvämningar, ökad igenväxning och erosion samt förändring av naturtypernas karaktäristiska vegetation.
- Anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av naturtypen kan förutom påverkan på den fysiska miljön påverka hydrologin och/eller hydrokemin i området.
- Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen på myren ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser, exempelvis skogsgödsling, i naturtypens närhet kan också skada genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten.

Se även "Vad kan påverka negativt" för respektive naturtyp.

Bevarandeåtgärder

Gällande regler

- Det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspliktig även om den utförs utanför Natura 2000-området. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).
- Vitgölen och Svedån omfattas av 100 m strandskydd.
- Föreskrifter till Hökensås naturvårdsområde. Beslut 1998-06-11.
- Området ligger inom riksintresse för naturvård samt friluftsliv.

Skydd

Förutom Natura 2000-bestämmelserna ingår området i Hökensås naturvårdsområde. Ett flertal av de verksamheter och åtgärder som kan hota de utpekade naturtyperna är reglerade i naturvårdsområdets föreskrifter. Skogsbruk är dock tillåtet, men det framgår att skogsbruket ska

"ske med största möjliga hänsyn till friluftslivet och naturmiljön" samt att avverkning vid bland annat Vitgölen bör undvikas. Vidare framgår att hänsyn inom skogsbruket särskilt bör gälla "äldre skog på uddar, skydds-zoner med träd och buskar som skall lämnas kvar mot skogliga impediment och utmed sjöar och vattendrag samt träd som kan utvecklas till boträd". För att myrnans naturvärden ska säkras är det viktigt att en skydds-zon lämnas intill våtmarkerna.

För att säkerställa att de skogbevuxna myrarna och skogsbestånd med naturskogs-karaktär (taiga) samt utvecklingsmarken undantas från skogsbruk bör naturvårdsområdets föreskrifter ses över alternativt att naturvårdsområdet kompletteras med naturvårdsavtal eller naturreservat som reglerar skogsbruk där det bedöms vara nödvändigt.

Skötsel

- Skogbevuxen myr och taiga samt utvecklingsmark med skog eller myr ska undantas från skogsbruk och tillåtas att formas av naturliga processer.
- Vid skogsbruk ska en skydds-zon mot myren lämnas. Skydds-zonens bredd bör anpassas efter markens egenskaper (hydrologi, terrängförhållanden etc.) och kan därför variera i bredd. Skydds-zonen bör dock vara minst en trädlängd bred, men gärna upp till 50 meter eller mer. Skydds-zonen har flera viktiga funktioner, bland annat att minska risken för näringsläckage till myren och bevara mikroklimatet i övergångszonen mellan myr och skog. En skydds-zon kan även ha en viktig funktion mot ett skyddsvärt skogsbestånd, exempelvis för att minska risk för hydrologisk påverkan och förändrat mikroklimat i det skyddsvärda beståndet.
- Om det finns diken som har avvattande eller på annat sätt negativ effekt på de ingående naturtyperna bör de läggas igen eller på annat sätt åtgärdas, alternativt låta dem växa igen om det bedöms medföra minst negativ påverkan på ingående naturtyper.

Se även "bevarandeåtgärder" för respektive naturtyp.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**3160 - Myrsjöar**

Areal: 1,4 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Den dystrofa myrsjön Vitgölen ligger helt inbäddad i myrkomplexet Vitgölen. I söder omges sjön av glest bevuxen tallmosse och i norr av öppet fattigkärr. Myrvegetationen närmast sjön består av gungfly med vitmossor och starrarter. Någon närmare inventering av vegetationen i eller kring sjön har inte genomförts. Känt är dock att karaktärsarten nordnäckros växer i sjön.

Myrsjöar är naturliga sjöar och småvatten med relativt näringsfattigt vatten, vanligtvis brunfärgat av torv eller humusämnen och ett naturligt lågt pH. Vegetationen är gles och består ofta av flytbladsväxter och akvatiska mossor. Som namnet antyder omges dessa sjöar ofta av myrmark. Myrsjöarna förekommer i hela landet, främst i myrrika områden och i skogslandskapet. Stränderna består i huvudsak av myrvegetation, gles starr och flytande vitmossebestånd som i regel bildar gungflyn. Naturtypen och dess arter är beroende av naturliga strandvåtmarker och strandskog, utan större ingrepp. Opåverkad hydrologi, hydrokemi samt naturlig flödesregim är viktigt liksom en god vattenkvalitet.

Naturtypen är känslig för åtgärder som förändrar vattennivån eller vattenkemin. Naturtypen är även känslig för konkurrens från för naturtypen främmande arter eller fiskstammar och för betydande minskning av populationerna hos de typiska arterna. En förutsättning för gynnsam bevarandetillstånd är att omgivande strandvåtmarker och strandskog behålls naturliga och intakta samt att grundvattenstatusen är välbevarad.

Bevarandemål

Arealen myrsjöar (3160) ska vara 1,0 hektar. Myrsjöarna och dess närmsta omgivning ska vara opåverkade från mänskliga ingrepp som dikning eller andra ingrepp som påverkar sjöarnas hydrologi och hydrokemi. Strandvegetationen består av myrvegetation dominerad av vitmossor i bottenskiktet. Sjöarna är naturligt lågproduktiva. Vattnet är påverkat av humussyror, naturligt surt och vanligtvis brunfärgat. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Främmande arter eller fiskstammar ska ej inverka negativt på artsammansättningen eller variationen av arter genom ändrade konkurrensförhållanden eller smittspridning. Karakteristiska kärlväxter ska förekomma tämligen allmänt.

Negativ påverkan

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt:

- Skogsbruk i närområdet; avverkning av strandskog och skogbevuxen myr kan ha en negativ påverkan på hydrologi och strukturer i strandzonen, samt orsaka grumling och ändrad tillförsel av organiskt material.
- Dikning eller andra markavvattnande åtgärder i anslutning till sjön kan påverka naturtypens hydrologi och hydrokemi negativt samt leda till igenväxning av angränsande myrmark.*
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar som kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering. Med genetisk kontaminering menas att arvsmassan mellan inhemska och inplanterade arter blandas då vissa arter och stammar kan föröka sig med varandra.
- Kalkning av omgivande våtmarker kan förändra de fysiska och kemiska förutsättningarna för strandmiljöernas naturligt förekommande arter. Kalkning av naturligt sura (icke antropogent

försurade) tillflöden och sjöar påverkar förutsättningarna för de arter som är anpassade till naturligt sura förhållanden.*

- Skogsbruk i tillrinningsområdet; slutavverkning, markavvattning och skyddsdikning ökar avrinningen och därmed risken för erosion och läckage av bl.a. humusämnen och partiklar, vilket exempelvis kan medföra grumling samt igenväxning av omgivande myrmark.
- Försurning kan innebära en onaturlig sänkning av sjöns pH.
- Tillförsel av näringsämnen kan påverka området negativt. Detta kan ske t ex genom gödsling och askspridning i eller i anslutning till naturtypen.

*Åtgärder som regleras av föreskrifter för naturvårdsområdet.

Bevarandeåtgärder

Se rubriken "bevarandeåtgärder" i den allmänna delen för området.

Bevarandetillstånd

Vitgölens bevarandetillstånd är troligen gynnsamt. Ingen kända påverkan i form av exempelvis dikning eller avverkning förekommer i den närmsta omgivningen. Vattenkvalitén och vattenkemin torde vara gynnsam. Kompletterande inventering är önskvärd för att bekräfta bevarandestatusen.

7110 - Högmossar

Areal: 21,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

År 2015-2017 har det gjorts en naturtypskartering av Natura 2000-området. Det visade sig då att det inte finns några mossar som uppfyller definitionen för naturtypen högmossar (7110), myrarna i området har i stället klassats som naturtypen öppna mossar och kärr (7140) eller skogbevuxen myr (91D0). Naturtypen högmossar kommer att strykas från området vid nästa tillfälle som Länsstyrelsen kan rapportera in ändringar till EU-kommissionen.

Generellt beskrivs naturtypen högmossar som tydligt välvda mossar som har höjt sig över omgivningen och utvecklat ett öppet eller trädklätt mosseplan. Krontäckningen är normalt mindre än 30%, men partier med högre krontäckning förekommer. Hela den hydrologiska enheten inkluderas i habitatet, det vill säga mosseplanet samt omgivande laggkärr och randskog som ofta finns mellan mosseplanet och laggen. Gölar, höljor, strängar, tuvor, drag, småvatten och vattenmosaiker kan förekomma i högmossekomplexet. Torvproduktion sker, men nettotillväxten kan ha upphört genom naturlig oxidation. Vattenförsörjningen till mosseplanet sker endast genom direkt nederbörd. Därmed blir näringshalten och pH-värdet mycket låga vilket gör miljön artfattig. Habitatet har en perenn vegetation som ofta domineras av ris och vitmossor. Myrens hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt generellt påverkad av antropogena ingrepp. Reversibla, mindre ingrepp som orsakat lokal störning i begränsade delar av myren kan medges. Vegetationen ska spegla vad som är normalt för ett hydrologiskt intakt högmosseplan. Krontäckningsgraden kan variera naturligt, från kalmosse till skogsmosse. Torvproduktionen kan ha avstannat tillfälligt till följd av t ex brand, atmosfäriskt nedfall eller klimatvariationer.

Exempel på typiska arter är rostvitmossa, rubinvitmossa, ullvitmossa, kallgräs, dystarr och vitag.

Naturtypen är känslig för förändring av hydrologi och hydrokemi, ökad näringstillförsel och störningar av mossens torvproduktion. Vidare är naturtypen känslig för fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 57,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 20,1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen öppna mossar och kärr förekommer till största del inom Vitgölens myrkomplex och till mindre del vid Svedån. Arealen består främst av öppna och svagt sluttande fattigkärr och till mindre del av öppna mossepartier. Exempel på typiska arter som förekommer på myrarna är jungfru marie nycklar, myrlilja, flaggvitmossa, rostvitmossa, rubinvitmossa, praktvitmossa och sotvitmossa. De öppna mossarna och kärren övergår gradvis i skogbevuxen tallmosse eller gränsar till kringliggande fastmarksskog. Arealen öppna mossar och kärr har tidigare överskattats och arealen skogbevuxen myr underskattats, därav den stora justeringen av naturtypsarealer.

Vad gäller mänsklig påverkan är myrmarken lokalt påverkad av äldre dikningar och/eller angränsande skogsbruk.

Naturtypen öppna mossar och kärr är generellt mycket varierad och omfattar fattiga till intermediära, öppna eller glest trädbevuxna myrar (< 30 % krontäckning). Hit hör plana eller svagt välvda mossar och tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana och sluttande kärr samt torvbildande mader (sumpkärr). Gungflyn, mjukmattor med mossrik vegetation som flyter på vatten eller lös gyttja ingår även. Naturtypen indelas i två undertyper; svagt välvda mossar samt kärr och gungflyn. Naturlig hydrologi och hydrokemi är viktigt för naturtypen, mindre äldre ingrepp som orsakat lokal störning kan ibland förekomma. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden. Vegetationen ska spegla vad som är normalt för en hydrologiskt intakt myr. Vanligtvis utvecklas myrarna genom naturlig succession, men vissa kan vara präglade av långvarig hävd och bör om möjligt fortsätta slåttas eller betas. Naturtypen är den vanligaste våtmarkstypen i Sverige.

Exempel på typiska arter för naturtypen är nålstarr, vitstarr, Jungfru Marie nycklar, sileshårsarterna, kärrull, vattenklöver, myrlilja, vitag, tuvsäv, stor skedmossa (intermediära kärr), björnvitmossa, sotvitmossa och drågvitmossa.

Naturtypen är känslig för åtgärder som förändrar hydrologi och hydrokemi samt stör myrens torvbildning. Den är också känslig för tillförsel av näringsämnen, fragmentering samt minskande av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen öppna mossar och kärr (7140) ska vara minst 20,1 ha. Naturtypen domineras av plana och svagt sluttande fattigkärr men mindre partier med mossevegetation. Myrarnas hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Hydrokemin ska vara näringsfattig utan betydande antropogen påverkan. Torvbildning ska ske aktivt. Myrarna ska vara öppna (krontäckning < 30 %) utan indikation på att det sker igenväxning av vass, buskar eller träd. Vegetationen ska vara karaktäristisk för naturtypen och domineras av vitmossor i bottenskiktet. Exempel på typiska arter är rostvitmossa, rubinvitmossa, flaggvitmossa, sotvitmossa och praktvitmossa. Generellt ska typiska arter av mossor och kärlväxter förekomma i allmän omfattning.

Negativ påverkan

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt:

- Dikning och andra markavvattnande åtgärder i eller i anslutning till området kan påverka naturtypens hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt.*
- Anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av habitatet kan förstöra hydrologin och/eller hydrokemin i området.*
- Underhåll av befintliga vägar kan medföra negativ påverkan på myrens hydrologi och hydrokemi.
- Torvbrytning.*
- Avverkning av skog på fastmarksholmar och närliggande fastmark kan innebära att näringsämnen läcker ut på myren samt att mikroklimatet på myren, speciellt i myrens yttre delar, förändras.
- Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen i habitatet kan ge förändringar på vegetationens artsammansättning.*
- Ökad våtdeposition av kväve gör att naturtypens vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar.

*Åtgärder som regleras enligt föreskrifter för naturvårdsområdet.

Bevarandeåtgärder

Se rubriken "bevarandeåtgärder" i den allmänna delen för området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen är något oklar. Myrarna är lokalt påverkade av äldre dikning, dess avvattnande effekt bedöms vara liten sett till hela myren. De hydrologiska och ekologiska egenskaperna bedöms vara funktionella, men skulle eventuellt kunna förbättras. Myrarna är även lokalt påverkade av angränsande skogsbruk. De förhållandevis stora arealerna angränsande hyggen medför risk för ökad näringstillförsel och därmed risk för igenväxning av de öppna myrarna. Huruvida de skyddszoner som bitvis finns idag är tillräckliga är svåra att avgöra. Ytterligare inventering av äldre diken behöver göras liksom bedömning av angränsande skogsbruks eventuella påverkan är nödvändig för att slutligen fastställa bevarandetillståndet för naturtypen.

9010 - Taiga

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 9,9 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Under inventering av området 2015-2016 uppmärksammades att det finns några äldre skogsbestånd med naturskogskaraktär som uppfyller kriterierna för naturtypen taiga. Längs Svedån finns några fina taigabestånd, här finns även utvecklingsmark som på sikt bedöms kunna utvecklas till taiga och skogbevuxen myr. Norr och nordväst om Svedbromossen finns ytterligare ett par taigabestånd. Taigabestånden består av barrblandskog med inslag av lövträd. Delar av taigan består av sumpskog. Klassningen till taiga-sumpskog och skogbevuxen myr är ibland svår att avgöra då det i vissa fall endast är torvskiktets djup som avgör om ett bestånd ska klassas som skogbevuxen myr eller taiga-sumpskog.

Vad gäller mänsklig påverkan syns påverkan från skogsbruk, exempelvis i form av låg andel gamla träd och sparsamt med död ved, i vissa delar av bestånden. I det sydligaste taigabeståndet är dock förekomsten av gamla träd god och död ved riklig.

Naturtypen taiga förekommer generellt på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark i boreal-boreonemoral zon. Trädskiktet är normalt mellan 30-100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Inslag av andra trädslag kan finnas liksom även brandfält och stormfällningar. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog och den ska befinna sig i ett sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Dessa skogar kan ha en viss mänsklig påverkan genom exempelvis plockhuggning, men de har aldrig omfattats av större kalavverkningar. De hyser ofta en rad hotade arter bland mossor, lavar, svampar och evertebrater (främst skalbaggar).

Exempel på typiska arter generellt i taiga: Bland kärlväxter mossor och lavar kan nämnas linnea, mattlumner, plattlumner, knärot, ögonpyrola, grönpyrola, tallört, vedrappmossa, blåmossa, platt fjädermossa, skogshakmossa, garnlav, kattfotslav, läderlappslav, sotlav, skinnlav, lunglav, kandelabersvamp, rosenticka, koralltaggsvamp, ullticka, tallticka och rynkskinn. Bland fåglar och skalbaggar kan nämnas stjärtmes, spillkråka, gråspett, tjäder, bronshjon, barrpraktbagge, reliktböck och raggböck.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen taiga (9010) ska vara minst 9,9 hektar. Småskaliga naturliga processer, t.ex. åldrande, avdöende och omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Trädslagsblandningen i de olika bestånden kan variera, men domineras av tall och gran, med inslag av olika lövträd. Gemensamt för bestånden ska vara olikåldrigt och flerskiktat trädskikt. Förekomsten av strukturerna/substraten gamla träd, liggande död ved samt stående döda eller döende träd ska vara allmän-riklig. Främmande trädarter ska inte finnas i området. Typiska arter mossor, lavar och svampar ska ha en allmän förekomst i bestånden.

Negativ påverkan

Generellt hotas naturtypen av:

-Olika former av skogsbruk, i eller i direkt anslutning till naturtypen. Skogsbruk i taiga skadar naturtypens strukturer och förutsättningarna för de typiska arterna. Uttag av träd leder till att träden med dess strukturer och trädlevande arter försvinner vilket är negativt för naturtypen. Avverkning i angränsande skog kan även innebära näringsläckage med förändrad artsammansättning som följd samt att körning med skogsmaskiner eller andra tunga fordon kan påverka hydrologin negativt.

-Upparbetning eller uttag av död ved ur naturtypen. Död ved i olika former är mycket viktiga strukturer i naturtypen. Brist på död ved, framförallt grov död ved, är ofta ett hot mot flera mossor, lavar och svampar som är beroende av dessa livsmiljöer.

- Dikning och andra markavvattnande åtgärder i eller i anslutning till området kan påverka naturtypens hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt.*

-Fragmentering, exempelvis genom vägdragning, uppförande av byggnader eller på annat sätt ändrad markanvändning, leder till att avståndet till liknande skogsmiljöer kan bli för stort så att de isoleras från varandra, vilket innebär att vissa arter inte kan spridas mellan de olika bestånden.*

- Underhåll av befintliga vägar kan medföra negativ påverkan på naturtypens hydrologi och hydrokemi.

-Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen i området kan ge drastiska förändringar av naturtypens naturliga artsammansättning.* Liknande spridning av kemiska substanser utanför området kan eventuellt även skada naturtypen genom nedfall eller genom transport med tillrinnande vatten.

-Kvävenedfall kan skapa eutrofiering och leda till oönskade förändringar naturtypens artsammansättning.

-Sur nederbörd kan påverka känsliga arter negativt, speciellt bland mossor, lavar och svampar.

*Åtgärder som regleras enligt föreskrifter för naturvårdsområdet.

Bevarandeåtgärder

Föreskrifterna till naturvårdsområdet bör ses över alternativt kompletteras med naturvårdsavtal eller naturreservat för att säkerställa ett långsiktigt skydd av taigabestånden så att de tillåts att utvecklas fritt och formas av naturliga processer.

Skogsbruk i omgivande mark bör ske med väl planerad hänsyn så att risken för körskador minimeras. Körskador kan medföra förändrade hydrologiska förhållanden och näringsläckage. En skyddszon närmast taigabestånden kan vara av stor betydelse för att minska negativ påverkan, både vad gäller minskad risk för hydrologisk påverkan och näringsläckage men även för att minska risken för att mikroklimatet i skyddsvärda bestånd förändras.

Bevarandetillstånd

Kvaliten på de olika taigabestånden i området varierar, vissa bestånd har hög kvalitet, medan andra saknar vissa strukturer. Vissa bestånd, eller delar av bestånd, saknar eller har brist på strukturer som exempelvis mängden gamla träd och förekomst av död ved i olika nedbrytningsstadier. Sammantaget bedöms taigan ha icke gynnsamt tillstånd. Om bestånden tillåts att utvecklas fritt och formas av naturliga processer bedöms bestånden med tiden ha möjlighet att utveckla gynnsamt tillstånd.

91D0 - Skogsbevuxen myr

Areal: 42,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 85,3 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Skogbevuxen myr är den dominerande naturtypen i området. Naturtypen består till största del av tallmossar med något varierande krontäckning. Bitvis är den skogbevuxna myren lokalt påverkad av äldre dikningar och skogsbruk. Anledningen till den stora ökningen av skogbevuxen myr jämfört med tidigare bevarandeplan (2005) beror på att arealen av naturtypen öppna mossar och kärr tidigare överskattats och arealen skogbevuxen myr underskattats.

Naturtypen beskrivs generellt som myrar som är bevuxna med barr-, bland- eller lövskog. Den förekommer på myrar (> 30 cm djupt torvtäcke) som är fuktig-blöt med högt liggande grundvattenyta. Näringsförhållandena är näringsfattiga–intermediära. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100%. Trädslagsblandningen varierar med myrtyp och näringsförhållanden men glasbjörk, tall och gran är vanliga trädslag. Samtliga tallmossar räknas till denna typ, men de skogbevuxna kärren får ha en krontäckning på högst 70 % annars klassas de som sumpskog. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Fält- och bottenskiktet domineras av ris, halvgräs, och vitmossor. Kantzonen mellan trädklädd fattigmyr och öppen myr är ofta betydelsefull för insekter som kräver båda miljöerna. Naturlig hydrologi och hydrokemi är viktig för naturtypen, mindre äldre ingrepp som orsakat lokal störning av myren kan ibland förekomma. Välbevarad grundvattenstatus är viktigt för att naturtypen ska ha fortsatt högt bevarandevärde.

Exempel på typiska arter är stjärnstarr, klotstarr, mossviol, kärrviol, flagellkvastmossa, kornknutmossa, bollvitmossa, järpe, spillkråka, videsparv, tretåig hackspett och tjäder.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin och hydrokemin samt störning av myrens torvbildning. Vidare är naturtypen känslig för fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen skogsbevuxen myr (91D0) ska vara minst 85,3 hektar. Den skogbevuxna myren förekommer som delar av större myrkomplex och övergången mellan öppen och skogbevuxen myr sker ofta gradvis. En gradvis övergång gäller även i vissa delar där skogbevuxen myr övergår till skog på fastmark. Myrarnas hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan.

Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Småskaliga naturliga processer, t.ex. åldrande, avdöende och omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, stormfällning, översvämningar eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat och präglas i de flesta bestånd av tall. Strukturerna gamla träd ska förekomma rikligt och död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar ska förekomma tämligen allmänt. Främmande trädarter (exempelvis contorta tall) ska inte finnas. Vegetationen är karaktäristisk för naturtypen och typiska arter och karaktärsarter av mossor och kärlväxter ska förekomma tämligen allmänt.

Negativ påverkan

Utöver de hot som anges för naturtypen öppna mossar och kärr (7140) är skogsbruk i och i närheten av naturtypen en hot mot de skogbevuxna myrarna. Avverkning av skogbevuxen myr förstör flera av naturtypens naturliga strukturer, exempelvis förekomsten av gamla träd och död ved, samt kan påverka hydrologin negativt. Avverkning av angränsande skog kan påverka naturtypens lokalklimat och strukturer i övergångszonen mellan myren och fast mark. Avverkning och körskador i närliggande fastmarksskog kan också orsaka läckage av näringsämnen ut på myren.

Bevarandeåtgärder

Se rubriken "bevarandeåtgärder" i den allmänna delen för området.

Bevarandetillstånd

De skogbevuxna myrarna i området är av varierande kvalitet. Ofta har skogsbruk skett i någon form, vilket medfört att gamla träd och död ved ofta förekommer i mindre omfattning än det skulle ha gjort i naturligt/orört tillstånd. I vissa fall är myrarna lokalt påverkade av äldre dikning. Sammantaget är bevarandetillståndet för den skogbevuxna myren i området inte gynnsamt. Förutsatt att myrarna tillåts att utvecklas fritt har de dock goda chanser att nå gynnsamt tillstånd. Eventuellt kan åtgärder i form av igenläggning av diken vara aktuellt för att förbättra myrarnas hydrologi. Detta behöver dock utredas närmare.

Dokumentation

Artportalen. ArtDatabanken SLU. www.artportalen.se. Uttag 2017-10-02.

Bingman, I. (ed.) 1994: Myrskyddsplan för Sverige. Naturvårdsverket. ISBN 91-620-1113-8.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Del 2. Medd. 2/91.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 1998: Beslut och skötselplan för naturvårdsområdet Hökensås. Beslut 1998-06-11.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1978. Inventering av Hökensås naturreservat. Meddelande 18/78.

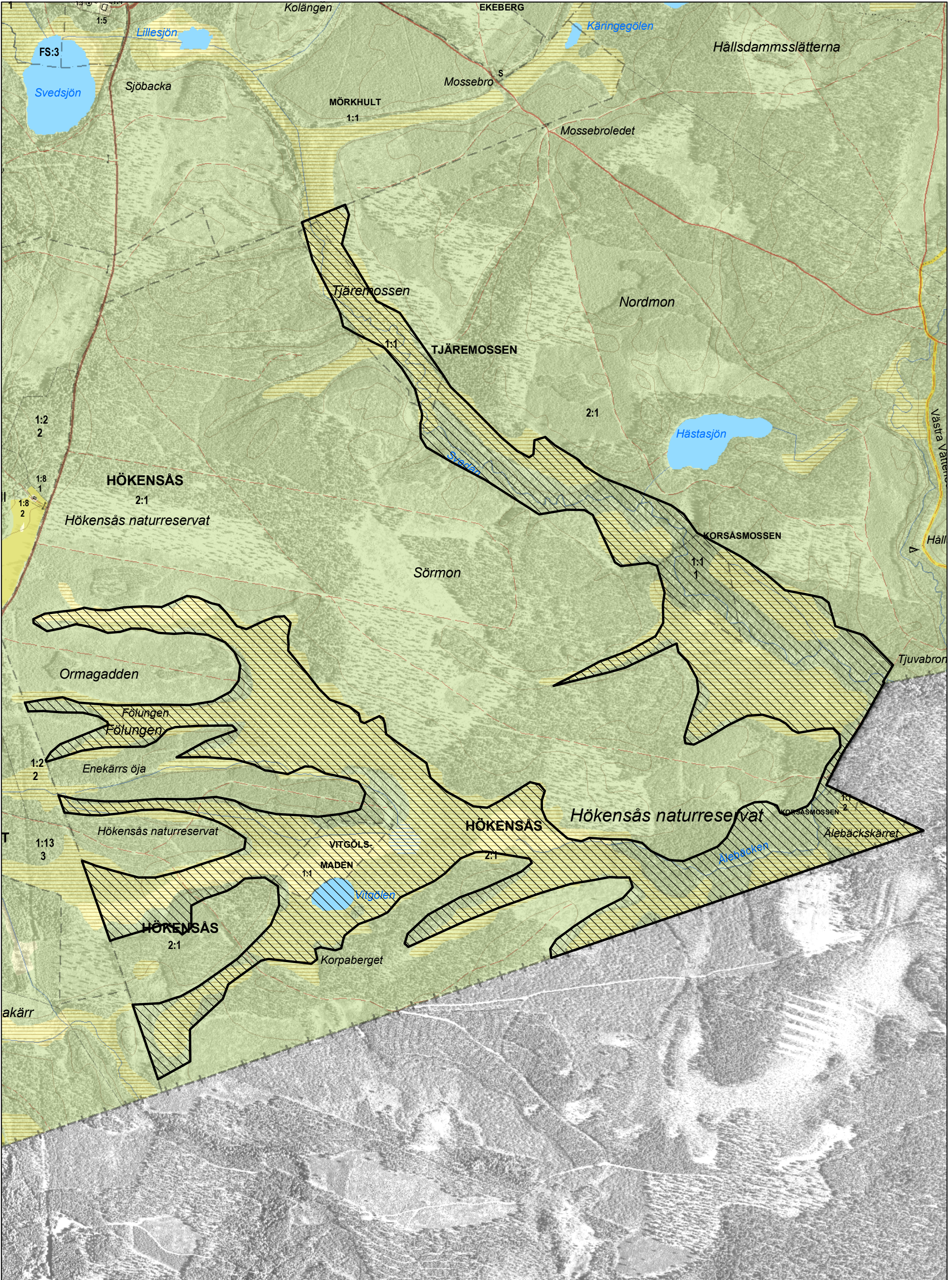
Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/. 2017-10.

ProNatura. 2015. Naturtypsinventering av Vitgölen-Tjäremossen. Arbetsmaterial.

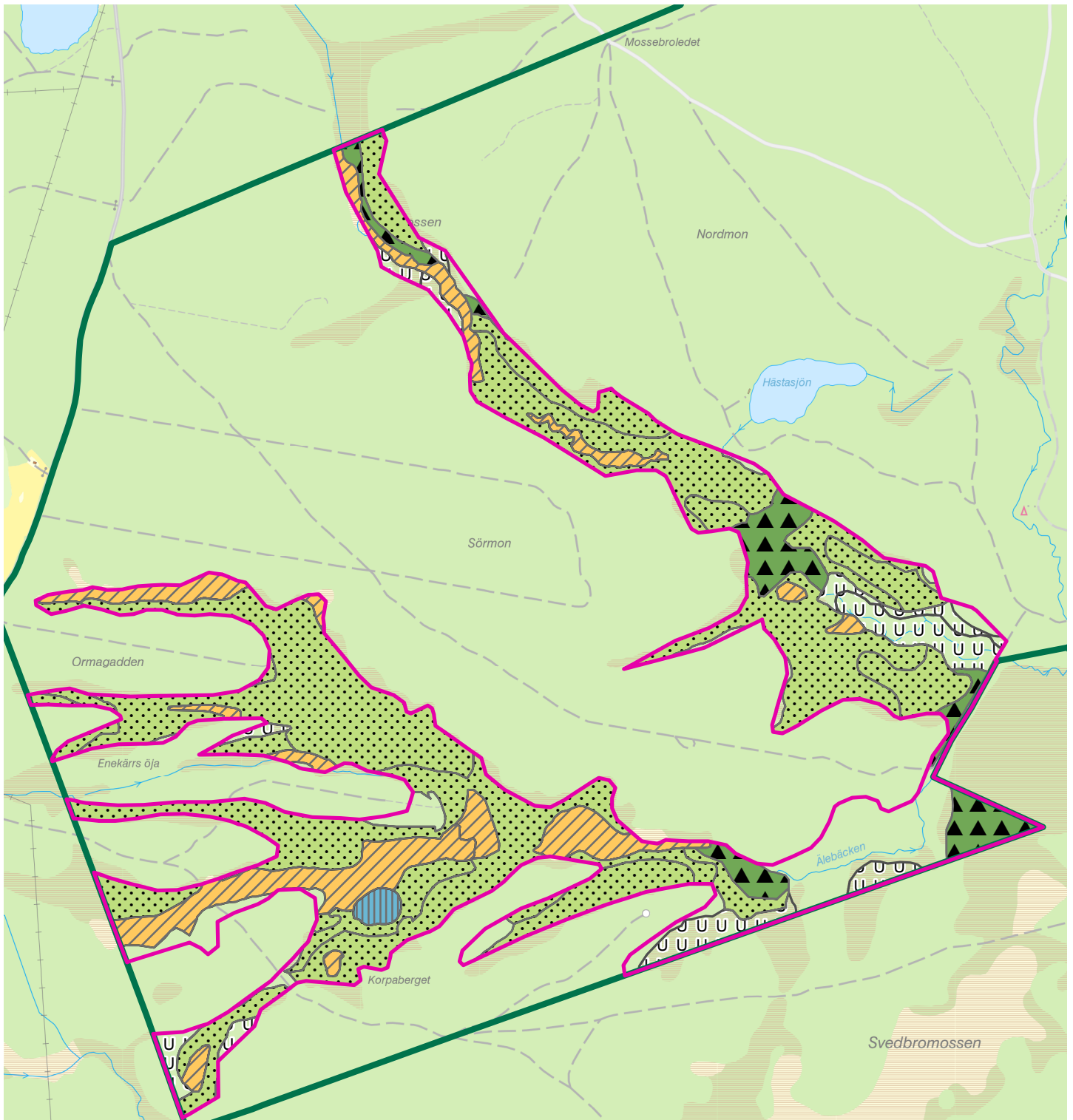
Skogsstyrelsen. Information om sumpskogar. [Http://skogsstyrelsen.se/skogens-parlor](http://skogsstyrelsen.se/skogens-parlor). Uttag 2017-10.

Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning
2. Naturtypskarta

0 125 250 500 Meters

Natura 2000-naturtypskarta, Vitgölen-Tjäremossen SE0540212 Tidaholm kommun

- Natura 2000 habitatdirektivet
- Naturvårdsområde
- 3160 - Myrsjöar
- 7140 - Öppna mossar och kärr
- 9010 - Taiga
- 9740 - Skogbevuxen myr
- Utvecklingsmark, icke Natura-naturtyp

Utvecklingsmarken består av skogs- och myrmark som har potential att med tiden utvecklas till naturtyperna taiga och skogbevuxen myr.

OBS! Gränsen för Natura 2000-området är något skev. Hela myrmarken ska ligga inom Natura 2000-området. Justering av gränsen kommer ske när Länsstyrelsen ges möjlighet till uppdateringar.

Natura 2000-området Vitgölen-Tjäremossen ligger inom Hökensås naturvårdsområde.

Skala (i A4): 1:15 000